

РОЛЬ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА АМАТОРСЬКОГО ВОКАЛЬНОГО АНСАМБЛЮ

Роговська Єлизавета Владиславівна,

викладач кафедри мистецької освіти

Житомирського державного університету імені Івана Франка

ORCID ID: 0000-0001-9456-5480

Статтю присвячено осмисленню ролі креативного мислення у професійній діяльності керівника аматорського вокального ансамблю в умовах сучасної трансформації культурного простору. Обґрунтовано, що діяльність керівника аматорського колективу виходить за межі традиційної музично-педагогічної практики та набуває рис комплексного арт-менеджменту, де креативність виступає ключовим інструментом ефективного управління. Акцентовано увагу на тому, що саме здатність до нестандартного мислення дозволяє керівникові компенсувати обмежені кадрові, фінансові й технічні ресурси, притаманні аматорському виконавству, та трансформувати їх у художні переваги.

У статті розкрито основні напрями реалізації креативного мислення керівника аматорського вокального ансамблю, зокрема у формуванні інноваційного репертуару, організації репетиційного процесу, мотивації учасників через співтворчість, режисурі вокального твору та створенні цілісного сценічного перформансу. Показано значення жанрового кросоверу, адаптивного аранжування, використання нетрадиційних джерел звуку, мультимедійних технологій і гейміфікації як ефективних креативних стратегій роботи з непрофесійними виконавцями. Особливу увагу приділено формуванню сприятливого психологічного клімату та «творчої екосистеми» ансамблю, що забезпечує високу мотивацію, емоційну залученість і стабільність колективу.

Зроблено висновок, що креативне мислення керівника аматорського вокального ансамблю є не лише засобом художньої виразності, а й стратегічним чинником конкурентоспроможності та життєздатності колективу в сучасному соціокультурному середовищі, забезпечуючи перехід від відтворення музичного матеріалу до створення самобутнього, емоційно насиченого мистецького продукту.

Ключові слова: креативне мислення, аматорський вокальний ансамбль, керівник колективу, музично-виконавська діяльність, арт-менеджмент, сценічний перформанс.

Rohovska Yelyzaveta. The Role of Creative Thinking in the Professional Activity of the Leader of an Amateur Vocal Ensemble

The article is devoted to conceptualizing the role of creative thinking in the professional activity of the leader of an amateur vocal ensemble within the context of the contemporary transformation of the cultural space. It is substantiated that the activity of an amateur ensemble leader goes beyond traditional music-pedagogical practice and acquires the features of integrated arts management, in which creativity serves as a key tool for effective leadership. Emphasis is placed on the fact that the ability to think in non-standard ways enables the leader to compensate for the limited human, financial, and technical resources inherent in amateur performance and to transform these limitations into artistic advantages.

The article reveals the main areas of implementation of the creative thinking of the leader of an amateur vocal ensemble, in particular in the formation of an innovative repertoire, the organization of the rehearsal process, the motivation of participants through co-creation, the staging of vocal works, and the creation of an integral stage performance. The significance of genre crossover, adaptive arrangement, the use of non-traditional sound sources, multimedia technologies, and gamification is demonstrated as effective creative strategies for working with non-professional performers. Special attention is paid to the formation of a favorable psychological climate and a «creative ecosystem» within the ensemble, which ensures high motivation, emotional engagement, and the stability of the collective.

It is concluded that the creative thinking of the leader of an amateur vocal ensemble is not only a means of artistic expression but also a strategic factor in the competitiveness and sustainability of the ensemble in the contemporary socio-cultural environment, ensuring a transition from the mere reproduction of musical material to the creation of an original, emotionally rich artistic product.

Key words: creative thinking, amateur vocal ensemble, ensemble leader, musical-performing activity, arts management, stage performance.

Вступ. В умовах сучасної трансформації культурного простору діяльність керівника аматорського вокального ансамблю перестає бути виключно музично-педагогічною. Вона перетворюється на складний процес арт-менеджменту, де головним інструментом успіху стає креативне мислення. Для керівника колективу, що складається з непрофесійних виконавців, здатність мислити нестандартно є не просто творчою перевагою, а професійною необхідністю. Саме креативність дозволяє перетворити обмежені технічні ресурси та різний рівень підготовки учасників на

унікальне мистецьке явище, що здатне конкурувати на сучасній сцені.

Креативне мислення керівника виступає фундаментом для формування цілісної екосистеми ансамблю – від підбору інноваційного репертуару до пошуку особливої візуальної мови та методів мотивації. Воно дозволяє вийти за межі традиційного академізму, пропонуючи глядачеві не просто вокальний номер, а глибокий емоційний перформанс. Тому важливо дослідити, як саме творчий підхід лідера допомагає долати ресурсні дефіцити та перетворювати аматорське музичування на

простір для самореалізації та професійного зростання кожного учасника.

Проблема креативності в роботі керівника мистецького колективу є об'єктом прискіпливої уваги багатьох науковців. Так, українська наукова школа активно досліджує професійну підготовку керівників хорів та вокальних ансамблів у контексті викликів ХХІ століття. Зокрема, праці В. Бутенко та О. Олійник спрямовані на розвиток творчого потенціалу особистості як фактору інноваційного розвитку суспільства. Т. Швець приділяє увагу інтеграції нових педагогічних ідей у систему музичної освіти, що є критично важливим для роботи з аматорами. Питання креативності як акмеологічного інваріанту професіоналізму розглядаються у працях М. Ліпіна. Роль індивідуального стилю керівника та його здатність створювати стимулююче навчальне середовище досліджували О. Самойленко та О. Овчаров. Попри наявність ґрунтовних праць, питання специфіки креативного мислення саме в умовах аматорського вокального виконавства (де ресурси часто обмежені, а мотивація є виключно внутрішньою) потребує подальшого детального вивчення.

Мета статті полягає у з'ясуванні впливу креативного мислення керівника аматорського вокального ансамблю на формування репертуару, мотивацію учасників, сценічну виразність і конкурентоспроможність колективу.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження слугували наукові праці учених з проблем креативного мислення, професійної діяльності керівника мистецького колективу, вокально-хорової педагогіки, психології творчості, а також сучасні науково-методичні джерела, присвячені організації діяльності аматорських вокальних ансамблів у контексті трансформації культурного простору. Додатковим матеріалом стали теоретичні узагальнення щодо інноваційних підходів до формування репертуару, мотивації учасників і сценічної інтерпретації вокальних творів.

У дослідженні застосовано комплекс методів, зокрема – аналіз і синтез наукових джерел, порівняльний та структурно-логічний аналіз, узагальнення й систематизацію. Зазначені методи дали змогу з'ясувати роль креативного мислення у професійній діяльності керівника аматорського вокального ансамблю, виявити його функціональну роль у художньо-педагогічному та організаційному вимірах, а також обґрунтувати значення креативного підходу як чинника ефективного розвитку колективу в умовах обмежених ресурсів.

Результати дослідження. У сучасному культурному просторі роль керівника вокального ансамблю вийшла далеко за межі простого вивчення партій та дотримання чистоти інтонування. Для аматорського колективу керівник – це стратег, психолог і, перш за все, креативний лідер. Креативне мислення стає тим ключовим інструментом, який перетворює звичайний гурт аматорів на унікальний творчий організм.

Репертуар як простір для інновацій. Розширення репертуару через призму креативності – це не просто пошук «нових пісень», а стратегічне переосмислення музичного матеріалу. Для керівника аматорського

ансамблю це можливість компенсувати вокальні недоліки виконавців цікавою формою та змістом.

До інноваційних підходів з формування репертуару віднесемо:

а) адаптивне аранжування. В аматорських колективах часто бракує певних голосів (наприклад, дефіцит тенорів або низьких альтів). Креативний керівник не відмовляється від пісні, а переписує її під наявний ресурс. Так, якщо є одна солістка з унікальним тембром, то аранжування буде створене як діалог між нею та ансамблем («питання-відповідь»). Або здійснюється заміна складних гармонійних вертикалей на цікавий ритмічний малюнок, наприклад, використання остинатних (повторюваних) фігур у нижніх голосах, що створює фундамент для солістів [4, с. 27];

б) жанровий кросовер. Це змішування стилів, яке завжди викликає ефект «вау» у глядача. Наприклад, фолк-модерн – обробка народної пісні в стилі джаз-рок або лаунж; або класика в поп-обробці – виконання вокалізу Баха з додаванням сучасного біту або вокальної перкусії; або mash-up – поєднання двох різних пісень в одну (українська народна пісня, що плавно переходить у світовий хіт зі схожою гармонією). Це робить колектив сучасним і прибирає наліт «академічного пилу» [8, с. 103];

в) використання нетрадиційних джерел звуку. Інновації в репертуарі можуть стосуватися не лише нот, а й того, чим вони супроводжуються. Це – перкусія тіла – клацання пальцями, тупіт, оплески тощо, що перетворює вокальний номер на ритмічне шоу; побутові предмети – використання склянок, ключів, паперу або щіток для створення звукового фону (атмосфери) пісні; звуковий пейзаж – введення в репертуар творів, де ансамбль імітує звуки природи: шум дощу, вітру, спів птахів перед початком основної мелодії [4, с. 28];

г) тематичне та концептуальне програмування. Замість розрізнених пісень керівник створює «репертуарний конструктор». Це можуть бути програми-історії, коли кожна пісня є продовженням попередньої, формуючи єдиний сюжетний ланцюжок (музичний перформанс). Або інтерактивний репертуар – пісні, які передбачають залучення глядачів (спів приспіву разом із залом, ритмічна підтримка від публіки) [4, с. 28];

д) цифровізація та мультимедійність. Інновації в репертуарі сьогодні неможливі без технологій. Наприклад, спів під «живий» лупер, коли керівник або соліст записує вокальну петлю (loop) прямо на сцені, і ансамбль починає нашаровувати гармонію на цей запис. Або відео-контекст – підбір творів, які нерозривно пов'язані з відеорядом на екрані, де відео не просто фон, а «ще один учасник ансамблю» [8, с. 104].

Робота з учасниками або мотивація через творчість. Робота з аматорами вимагає від керівника особливого підходу, адже головний ресурс тут – не фінансова винагорода, а емоційна залученість. Креативне мислення дозволяє перетворити рутинні репетиції на процес самопізнання та натхнення.

Підвищити мотивацію колективу допоможуть такі творчі методи:

1. Психологічне розкріпачення через імпровізацію. Аматори часто бояться помилитися або видатися

смішними. Креативний керівник може використовувати техніки, що знімають ці бар'єри. Наприклад, «Вокальне коло» – учасники стають у коло, один задає простий ритмічний або мелодійний паттерн, інші поступово нашаровують свої звуки; це дає відчуття безпеки: «я – частина спільного гармонійного звуку». Або «Емоційне розфарбовування» – завдання заспівати одну й ту саму фразу з різними емоціями (як трирічна дитина, як суворий полководець, як таємничий лісовик); це перетворює вокал на гру, де немає «правильно» чи «неправильно» [6, с. 39].

2. Метод «Співавторства». Найкраща мотивація – це відчуття власної важливості. Керівник-креатор не просто видає готові ноти, а залучає учасників до створення продукту. Це може бути мозковий штурм над образом, коли керівник запитує ансамбль: «Якого кольору ця пісня?», «Яка історія стоїть за цим героєм?» (якщо учасник сам придумав легенду свого персонажа, він співає її з набагато більшою самовіддачею). Також можна обирати солістів за принципом «харизми» – іноді сольну партію варто дати не тому, у кого найсильніший голос, а тому, хто найбільш точно передає емоцію; і це стимулює інших працювати над артистизмом [6, с. 40].

3. Гейміфікація репетиційного процесу. Креативність допомагає подолати монотонність вивчення партій через музичні квести, коли ансамбль розділяється на групи, кожна з яких має за 15 хвилин самостійно вивчити фрагмент та придумати до нього цікавий «фінал». Або впровадити систему «Творчих бонусів» – наприклад, надати можливість обрати наступну пісню для репертуару тому голосу (партії), який найшвидше вивчив свій матеріал [10, с. 145].

4. Створення ситуації успіху. Для аматора важливо бачити результат «тут і зараз». Керівник повинен креативно підходити до фіксації досягнень. Це можуть бути миттєві записи (записати фрагмент пісні на телефон на початку репетиції та в кінці, щоб учасники почули реальний прогрес) або мікро-концерти (організація виступів у незвичних місцях (фое, парк, музей), де немає тиску великої сцени, але є щира реакція випадкових перехожих) [10, с. 145].

5. Формування «Творчої родини». Креативне мислення спрямовується на створення унікальної атмосфери (корпоративної культури) через ритуали – власні традиції вітання, особливі «фішки» перед виходом на сцену, спільне святкування маленьких творчих перемог, або через творчий фідбек (замість сухої критики керівник може сказати: «Тут звук був занадто сірим, давайте додамо в нього сонячного світла») з використанням метафор замість технічних термінів, що робить навчання цікавим [10, с. 146].

Керівник аматорського ансамблю – це не диктатор, а модератор натхнення. Якщо він зможе запалити в учасниках вогонь творця, питання дисципліни та відвідуваності зникнуть самі собою.

Режисура пісні: від статистики до перформансу. Креативний керівник бачить у кожному творі маленьку виставу. Замість традиційного стояння півколом у три ряди, можна використовувати динамічні

мізансцени – зміну положення учасників під час виконання (наприклад, соліст виходить вперед, партії «перегукуються» з різних кінців сцени, або колектив поступово групується в центрі до фіналу); або сюжетні акценти – введення мінімальної акторської гри; це може бути обмін поглядами, жести, що підсилюють зміст тексту, або взаємодія між учасниками (сварка, примирення, спільна радість) [7, с. 93].

Також цікавою може бути робота з простором та архітектонікою. Керівник-креатор не обмежується лише площиною підлоги. Сцена – це 3D-простір, тому доцільним є використання станків, стільців або кубів. Різна висота учасників створює цікаву геометричну композицію і дозволяє краще бачити кожного виконавця. Через вихід до зали можлива інтеграція виконавців у глядацький простір; наприклад, початок пісні з-за спин глядачів або спуск вокалістів у проходи створює ефект занурення та інтимності [7, с. 94].

Не варто залишати поза увагою костюм та реквізит. В аматорському мистецтві костюм часто є найдорожчою частиною, але креативність дозволяє економити без втрати якості. Трансформація образу можлива через використання одного базового одягу (наприклад, чорна основа), який доповнюється яскравими деталями залежно від пісні: шарфами, капелюхами, рукавичками чи навіть світлодіодними елементами. Щодо символічності реквізиту, то один предмет може стати центром композиції. Наприклад, червона нитка, що з'єднує всіх учасників, парасольки, ліхтарі або навіть паперові літачки. Головне – щоб предмет «працював» на ідею твору [9, с. 212].

Світлова партитура та мультимедіа також допомагають у режисурі пісні. Навіть найпростіша пісня зазвучить інакше за правильного освітлення. Так, світло може виступати як декорація через використання контрастних тіней, силуетного підсвічування (контр-ажур) або різкої зміни кольорів під час кульмінації. Якщо є можливість використання екрану, то він не має бути просто «картинкою»; це може бути абстрактна анімація, що пульсує в такт музиці, або трансляція великих планів облич самих виконавців у реальному часі [3, с. 115].

Хореографія та жести – важливі елементи режисури. І це не обов'язково мають бути танці. Важливо знайти пластичну мову, доступну аматорам, а саме – синхронні жести (чіткий поворот голови, рух рук або спільний крок у певний момент створюють відчуття дисципліни та потужної енергії) або стоп-кадр (миттєве завмирання колективу в різних позах під час пауз у музиці створює сильний драматичний ефект). Якщо глядач, дивлячись на колектив, може зрозуміти, про що пісня (сумна вона чи весела, про кохання чи про боротьбу), значить, сценічне втілення працює [3, с. 115].

Вирішення ресурсних проблем. Для керівника аматорського колективу «ресурсний голод» – це звичний стан. Проте саме тут креативне мислення перетворюється на головний капітал. Коли немає великих бюджетів, професійної студії чи ідеального репетиційного залу, вмикається здатність знаходити нестандартні рішення.

Дефіцит кадрових ресурсів можна подолати через перетворення аматорів на універсалів. Оскільки головною проблемою аматорського колективу є нестабільність складу або нерівномірність голосів, то допоможе її вирішити «взаємозамінність», а саме – креативний керівник навчає учасників основ ансамблевого слуху так, щоб за потреби альти могли підтримати партію сопрано, а баритони – тенорів. Також хтось із вокалістів може виявитися талановитим фотографом, SMM-ником або майстром з пошиття одягу. Керівник делегує ці завдання, створюючи «команду повного циклу» всередині ансамблю [2, с. 124].

За відсутності технічних ресурсів (якщо немає доступу до професійного звукозапису чи дорогої апаратури), можна використовувати специфічні записи. Замість оренди студії – запис відео чи аудіо в місцях із природною акустикою (костели, під'їзди з високими стелями, покинуті будівлі, ліс). Це додає автентичності та унікального «атмосферного» звучання. Мобільні додатки використовуються для монтажу та корекції звуку. Креативний підхід до зйомки (нестандартні ракурси, гра зі світлом від звичайних ліхтариків) дозволяє створити конкурентний контент для соцмереж без залучення професійних операторів [2, с. 124].

Коли немає коштів на купівлю авторських прав або замовлення дорогих аранжувань (репертуарні ресурси), то керівник може узяти безкоштовні ноти і креативно їх переробити, додавши вокальну перкусію, змінити темп, впровадити елементи імпровізації. Або створити партнерські стосунки з іншими керівниками для обміну репертуарними базами та фонограмами.

Фінансові ресурси у аматорських колективах також часто невеликі. І тут допоможе креативний фандрейзинг. Замість очікування державних субсидій, керівнику доцільно шукати альтернативні шляхи. Це може бути співпраця з місцевим бізнесом – наприклад, виступ ансамблю на відкритті кав'ярні в обмін на сертифікати

для учасників або дозвіл на безкоштовні репетиції в їхньому приміщенні. Створення ж цікавого відеоролика про колектив допоможе залучити донати від громади на пошиття костюмів чи поїздки на фестиваль [2, с. 125].

За відсутності простору для репетицій – здійснювати адаптацію середовища. Якщо немає власного класу з фортепіано, то можливе використання портативних синтезаторів або навіть камертонів та смартфонів із додатками-піаніно. Цікавим форматом є відкриті репетиції – проведення занять у парках або бібліотеках. Це не лише вирішує проблему приміщення, а й слугує безкоштовною рекламою колективу, залучаючи нових учасників [2, с. 125].

Таким чином, креативне мислення керівника – це здатність бачити можливості там, де інші бачать обмеження. В аматорському вокальному ансамблі воно є фундаментом конкурентоспроможності та «живучості» колективу. Творчий підхід дозволяє перетворити недоліки (непрофесійність голосів) на переваги (щирість та самобутність).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Креативне мислення керівника аматорського вокального ансамблю є не лише засобом художньої виразності, а й стратегічним інструментом управління, який дозволяє перетворити будь-які обмеження на унікальні творчі переваги. Завдяки впровадженню інноваційних підходів до формування репертуару, гнучкій системі мотивації через співтворчість, режисерському баченню сценічного простору та винахідливості у вирішенні ресурсних питань, керівник створює життєздатну екосистему, де аматорське виконавство набуває професійної якості та глибокого емоційного змісту. Саме здатність лідера до нестандартних рішень стає гарантом конкурентоспроможності колективу в сучасному культурному середовищі, забезпечуючи перехід від простого відтворення музичного матеріалу до створення цілісного, щирого та самобутнього мистецького продукту.

Література:

1. Козир А. Креативно-проективний конструкт підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Теорія та методика мистецької освіти*. 2023. № 3. С. 45–52.
2. Кушнір А. О. Ресурсна проблематика при створенні та веденні аматорського вокального колективу. *Культура і сучасність*. 2018. № 4. С. 120–129.
3. Овчаров О. В. Умови формування художньо-естетичного середовища в аматорських колективах. *Мистецька освіта в Україні*. 2015. Вип. 4. С. 112–118.
4. Ровнер В. М. Вокальний ансамбль: методика роботи з самодіяльним колективом. 2-ге вид. Київ : Музична Україна, 2002. 96 с.
5. Стріхар О. В. Розвиток креативного мислення на заняттях із вокалу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 85. С. 119–125.
6. Шабанова Т. Д. Основи імпровізації : навчальний посібник. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2009. 120 с.
7. Швець Т. В. Інноваційні методики роботи з вокальним ансамблем у закладах вищої освіти. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2019. № 2. С. 88–102.
8. Barrett M. S. Collaborative creative thought and practice in music. New York : Routledge, 2014. 264 p.
9. Deliege I., Wiggins G. A. Musical creativity: multidisciplinary research in theory and practice. 2-d ed. London : Psychology Press, 2014. 400 p.
10. Odena O. Musical creativity revisited: educational foundations, practices and research. New York : Routledge, 2018. 256 p.

References:

1. Kozyr, A. (2023). Kreatyvno-proiektivnyi konstrukt pidhotovky maibutnix uchyteliv muzychnoho mystetstva [Creative-projective construct of training future teachers of music art]. *Teoriia ta metodyka mystetskoï osvity*. 3. 45–52. [in Ukrainian].

2. Kushnir, A. O. (2018). Resursna problematyka pry stvorenni ta vedenni amatorskoho vokalnoho kolektyvu [Resource issues in creating and managing an amateur vocal group]. *Kultura i suchasnist.* 4. 120–129. [in Ukrainian].
3. Ovcharov, O. V. (2015). Umovy formuvannia khudozhno-estetychnoho seredovysheha v amatorskykh kolektyvakh [Conditions for the formation of an artistic and aesthetic environment in amateur groups]. *Mystetska osvita v Ukraini.* 4. 112–118. [in Ukrainian].
4. Rovner, V. M. (2002). Vokalnyi ansambl: metodyka roboty z samodiiialnym kolektyvom [Vocal ensemble: methods of working with an amateur group]. 2-he vyd. Kyiv : Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
5. Strikhar, O. V. (2025). Rozvytok kreatyvnoho myslennia na zaniattiakh iz vokalu [Developing creative thinking in vocal classes]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk.* 85. 119–125. [in Ukrainian].
6. Shabanova, T. D. (2009). Osnovy improvizatsii: navchalnyi posibnyk [Improvisation Basics: A Tutorial]. Kyiv : NMAU im. P. I. Chaikovskoho. [in Ukrainian].
7. Shvets, T. V. (2019). Innovatsiini metodyky roboty z vokalnym ansamblem u zakladakh vyshchoi osvity [Innovative methods of working with a vocal ensemble in higher education institutions]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho.* 2. 88–102. [in Ukrainian].
8. Barrett, M. S. (2014). Collaborative creative thought and practice in music. New York : Routledge [in English].
9. Deliege, I., Wiggins, G. A. (2014). Musical creativity: multidisciplinary research in theory and practice. 2-d ed. London : Psychology Press [in English].
10. Odena, O. (2018). Musical creativity revisited: educational foundations, practices and research. New York : Routledge [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.04.2026